

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata
Idősügyi Stratégiája

2020 - 2025

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
1.1. A stratégia megalkotásának előzményei, indokoltsága	3
1.2. A stratégia célja.....	3
2. Helyzetelemzés	4
2.1. Az időskor, mint fogalom	4
2.2. A demográfiai változások tendenciái	4
2.3. A debreceni időskorúak demográfiai jellemzői	5
2.4. Helyi sajátosságok.....	7
3. Szociális ellátások	9
3.1. Kötelező és önként vállalt feladatok	9
3.2. Intézményi ellátások, civil szervezetek által nyújtott szolgáltatások, időseknek szóló programok	10
4. Partnerségben az idősekkel	12
4.1. A Szolgáltatástervezési koncepció és a Helyi Esélyegyenlőségi Program idősügyi vonatkozásai	12
4.2. Tevékeny időskor.....	13
4.3. Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés	14
4.4. Közösségi élet, szabadidő, önkéntesség	15
4.5. Együttműködés az egyházakkal	16
5. Az időskorúak érdekképvisellete és partnerségi kapcsolatai	17
5.1. Az Idősügyi Tanács.....	17
5.2. A nyugdíjas szervezetek és partnerségi kapcsolataik	18
6. Célok, feladatok	18
7. Záró gondolatok.....	22
8. Források	23

1. Bevezetés

1.1. A stratégia megalkotásának előzményei, indokoltsága

„Az ember szeretne hosszabban élni, de lehetőleg jó szellemi szinten, hangulatilag és érzelmileg kiegyensúlyozottan, érdeklődéssel a világ eseményei felé. Naprakész bizakodással, valakihez, valamihez és valahová tartozással, tudatos, célirányos önállósággal, elfogadható anyagi fedezettel.”
(Prof. Dr. Iván László)

A 21. századi modern társadalmakban a legnagyobb sikerek és kihívások egyike a lakosság várható élettartamának meghosszabbodása. A népesség öregedésével járó társadalmi, demográfiai problémák az elmúlt évtizedben világszerte középpontba kerültek. Becslések szerint 2050-re a 65 éven felüli népesség aránya a világon eléri a 22%-ot, Európában meghaladja a 27%-ot.

Az európai országokhoz hasonlóan hazánkban is jelentős változáson ment keresztül a népesség korösszetétele az elmúlt évtizedek során. A fiatalok száma folyamatosan csökken, miközben az időkorúak száma jelentősen növekszik. Csak az elmúlt 5 évet tekintve mintegy 10%-os növekedés figyelhető meg a 65 év felettiek létszámában. A jelenség hátterében a születések számának csökkenése, illetve ezzel párhuzamosan a várható élettartam növekedése áll. Az öregedés folyamatában nem csak az idősek, fiatalok, aktív korúak száma és aránya változik, hanem az egész korösszetétel átalakul, az ún. korfa megnyúlik.

A társadalmi öregedés kihívás, mely eddig nem ismert gazdasági és társadalmi következményekhez vezet. Az ebből származó problémákkal egyidejűleg a megoldási lehetőséget jelentő új célok is körvonalazódtak: a megnövekedett élettartam járjon együtt a korábban elért jóléti szint, a társadalmi részvétel, a biztonság fenntartásával, továbbá a munkaerőpiacon maradás lehetőségével és az egészség minél hosszabb ideig tartó megőrzésével – azaz az aktív öregedés (Active Ageing) lehetőségének megteremtésével. Az új célok megfogalmazásával szükséges együtt járnia egyfajta szemléletváltásnak is, melyben a nyugdíjaskor elérését követő passzivitás helyett az idősek már meglévő képességeinek, készségeinek, aktivitásának a megőrzése, tapasztalataik megbecsülése és hasznosítása, valamint új ismeretek megszerzésének a lehetősége kerül előtérbe.

1.2. A stratégia célja

A társadalmi öregedés problémái mind nemzetközi, mind nemzeti szinten kutatások, tanulmányok, helyzetértékelések készítésére és koncepciók, stratégiák kidolgozására ösztönöznek. Az idősödés kezelése összetett folyamat, a legfontosabb cél az egyre gyarapodó számú idős népesség számára olyan önálló, biztonságos életvitelt lehetővé tevő feltételek és támogató környezet fokozatos kialakítása, mely segíti az egészség és az aktivitás, valamint a társadalmi részvétel (beleértve a családi kapcsolatokat is) minél hosszabb ideig történő megőrzését. Ehhez szorosan hozzátartozik a minden korosztályt érintő szemléletformálás is, mely által növelhető az időskor presztízse és az idős emberek iránti szolidaritás.

A jelen stratégia megalkotásával Önkormányzatunk célja azon prioritások, szempontok és cselekvési területek meghatározása, intézkedések tervezése, amelyek elősegíthetik a tevékeny időskor elérését, az életminőség megőrzését, a kirekesztődés és az elmagányosodás megelőzését, valamint hozzájárulhatnak a generációk közötti kapcsolatok erősítéséhez és az idősügy területén tevékenykedő szervezetek együttműködésének fejlesztéséhez.

2. Helyzetelemzés

2.1. Az időskor, mint fogalom

„A természeti népeknél nem biológiai amortizációnak tekintik az öregedést, amivel társadalmi leértékelődés jár együtt, hanem éppen ellenkezőleg: az évek és a ráncok számának szaporodása megbecsülés- és hatalomnövelő gazdagság. A kor nem az élet egyre meredekebb és egyre síkosabb lejtője, hanem a felemelkedés természetes folyamata.” (Sándor Anikó)

Az időskor, mint fogalom számos szempontból definiálható. Meghatározása függ attól, hogy kronológiai, biológiai, pszichológiai, vagy éppen szociológiai szempontból közelítjük meg, illetve befolyásolhatja, hogy egy adott kutatás vagy tanulmány milyen célból vizsgálja az idősödést.

Az öregedés kronológiai szempontból az évek számához kapcsolódik, míg biológiai szempontok alapján a szervezetben végbemenő változásokkal, a fizikai, szellemi teljesítmény változásával hozható összefüggésbe. Ugyanakkor a meghatározásánál nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy az egyén milyen idősnek tartja magát (pszichológiai életkor), illetve, hogy a társadalom milyen idősnek minősíti az egyéneket (szociológiai életkor).

A különböző tanulmányokban, stratégiákban leggyakrabban az Egészségügyi Világszervezet (WHO) életkor szerinti kategorizálását használják, mely szerint:

- középkorúak: 45 – 59 év közöttiek,
- idősödők: 60 – 64 év közöttiek,
- időskorúak: 65 – 74 év közöttiek,
- öregek: 75 – 89 év közöttiek,
- aggkorúak (vagy szépkorúak): 90 év felettiek.

Ezek természetesen nem tekinthetők abszolút kategóriáknak, hiszen az egészségi állapot, a munkaerőpiaci jelenlét, a társadalmi aktivitás, a családi és környezeti körülmények jelentősen befolyásolják a korértékelést, valamint hatással van rá az éppen aktuális nyugdíjrendszer, az általános jóléti szint, a kulturális tradíciók és bizonyos életesemények is, mint például a nagyszülővé válás.

2.2. A demográfiai változások tendenciái

A WHO előrejelzése szerint 2000 és 2050 között a világ 60 év feletti népességének aránya 11%-ról 22%-ra változik, lélekszámuk 605 millióról 2 milliárdra nő.

Az Európai Bizottság felkérésére 2012-ben készített kutatási jelentés becslése szerint Európában 2050-re a 60 év feletti népesség várható aránya a teljes népességen belül megközelíti a 37%-ot.

2017-ben az Európai Unió lakosságának 19,4%-a, közel 100 millió ember volt legalább 65 éves vagy annál idősebb az Unió statisztikai hivatalának adatai szerint. Az aktív korú, 15-64 éves népességre jutó 65 éves és annál idősebb népesség aránya eddig sosem látott magasságba, 29,9%-ra emelkedett. Ez azt jelenti, hogy alig több mint 3 fő aktív korú lakosra jut 1 fő időskorú eltartott.

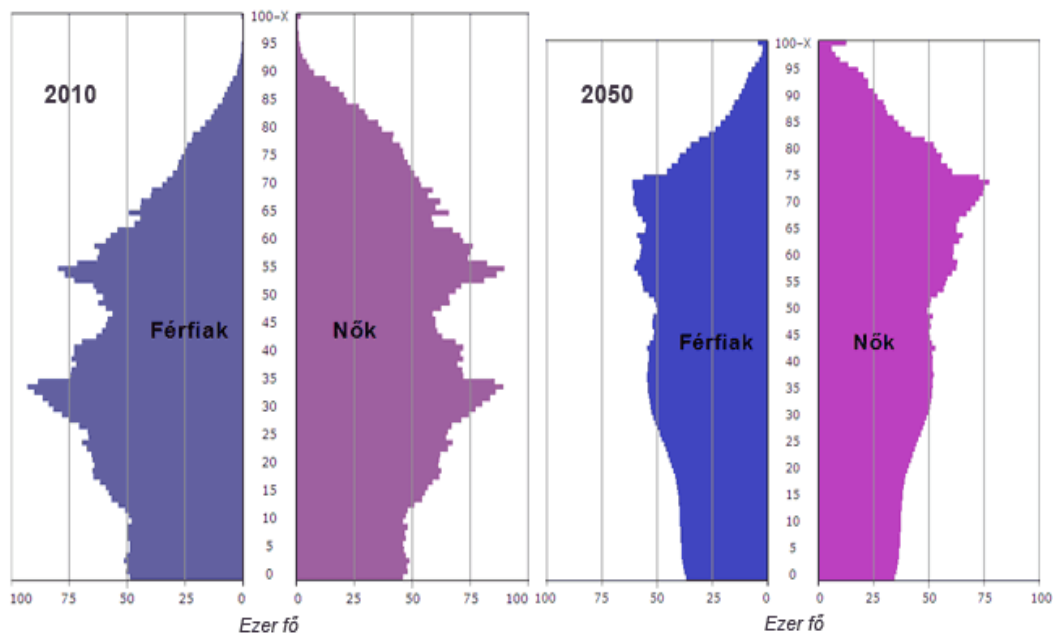
Magyarországon az előrejelzések szerint 2050-re a népesség közel 30%-a fog a 65. életévét betöltött korosztályhoz tartozni. Az időskorú népességen belül legdinamikusabban a 80 év fölöttiek korcsoportjába tartozók száma nő majd.

A 14 éves és ennél fiatalabb népességre jutó idősök (65 éves és annál idősebb) arányát mutató öregedési index a 2010. évi 112,5%-os értékről 2018. évre 130,2%-ra nőtt.

Az aktív korú lakosokra jutó időskorúak aránya, melynek értéke 1997-ben 21,3% volt, 2018-ra meghaladta a 28%-ot, azaz több mint 7 százalékpontot emelkedett.

A korfa képének változása Magyarországon 2010 – 2050

Forrás: KSH

Magyarországon az időskorúak életkilátásai az elmúlt 20 évre visszatekintve mindkét nem esetében javulást mutatnak. Az idősök nem szerinti megoszlását tekintve a nők létszámaránya magasabb, mely az idősödés során egyre markánsabban mutatkozik meg.

Napjainkban egyre kevésbé jellemző, hogy az idősök gyermekeikkel, unokáikkal többgenerációs családban élnek együtt. Az életkor előrehaladtával – főleg az özvegyülés következtében – folyamatosan nő az egyszemélyes háztartásban élők száma.

2.3. A debreceni időskorúak demográfiai jellemzői

Debrecen időskorú lakossága vonatkozásában a nemzetközi, valamint a hazai tendenciákhoz hasonló folyamat figyelhető meg a korcsoportok alakulásában. Az elmúlt 8 év változásai alapján megállapítható, hogy a 60 éves és idősebb népesség létszámaránya dinamikusan növekszik.

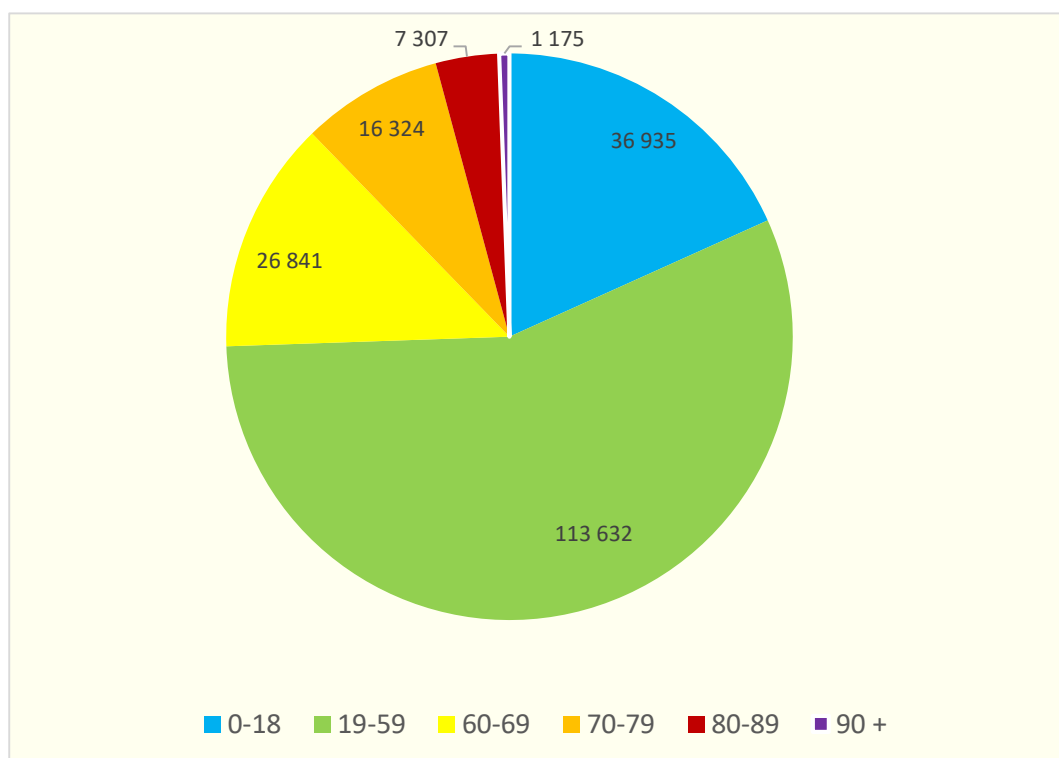
Debrecen Megyei Jogú Város lakónépessége korcsoportonként és nemenként

Korcsoport	2010			2015			2018		
	Férfi	Nő	Összesen	Férfi	Nő	Összesen	Férfi	Nő	Összesen
0-18 éves	19 919	19 724	39 643	18 834	18 281	37 115	18 726	18 209	36 935
19-59 éves	60 129	65 878	126 007	57 142	60 574	117 716	55 802	57 830	113 632
60-69 éves	8 860	12 351	21 211	10 589	14 663	25 252	11 225	15 616	26 841
70-79 éves	4 750	8 622	13 372	5 794	9 566	15 360	6 280	10 044	16 324
80-89 éves	1 899	4 394	6 293	2 171	4 810	6 981	2 266	5 041	7 307
90 éves és idősebb	218	526	744	294	788	1 082	314	861	1 175
ebből:									
90-94 éves	na	na	na	246	660	906	249	664	913
95-99 éves	na	na	na	44	111	155	49	174	223
100 éves és idősebb	na	na	na	4	17	21	16	23	39
Összesen	95 775	111 495	207 270	94 824	108 682	203 506	94 613	107 601	202 214

Forrás: KSH

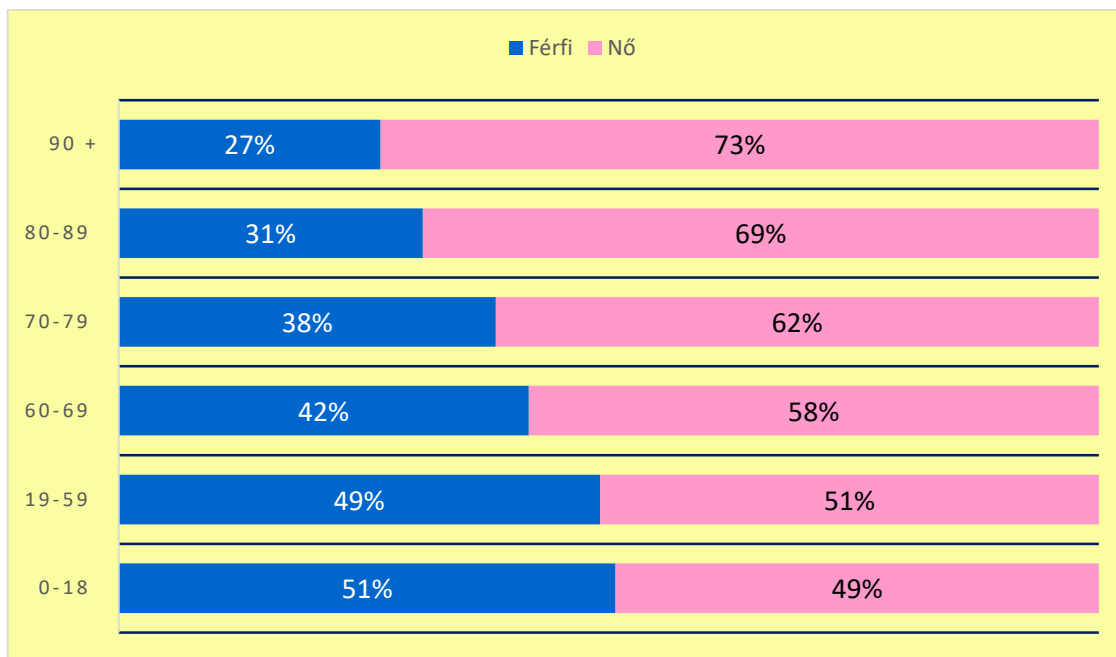
A férfiak és a nők eltérő halandósága miatt a nemek aránya jellegzetesen alakul: a 19 év alattiaknál férfitöbbség figyelhető meg, míg a 19 év feletti korcsoportokban a nők aránya már minden esetben meghaladja a férfiakét, és a létszámbeli különbség a kor előrehaladtával egyre erőteljesebben növekszik. A 70–89 év közöttiek körében a nők száma közel kétszerese a férfiakénak, míg a 90 éves és idősebb korú lakosságot tekintve a női többség már több mint 270%-os.

Debrecen lakónépessége korcsoportok szerint 2018. január 1-jén

Forrás: KSH adatai alapján

Debrecen lakónépességének nemek szerinti megoszlása korcsoportonként 2018. január 1-jén

Forrás: KSH adatai alapján

Az időskorúak körében az idősebb korcsoportok felé haladva egyre csökken a családi háztartásban élők száma és növekszik az egyszemélyes háztartásban, vagy intézményi elhelyezés miatt ún. intézeti háztartásban élők száma.

KSH adatok alapján az időskorú férfiakat inkább a házasság, az idősebb nőket inkább az özvegy családi állapot jellemzi. Ez adataival magyarázható, hogy a nők élettartama hosszabb, illetve a férfiak körében gyakoribb az újraházasságok jelensége.

2.4. Helyi sajátosságok

Debrecen a legnépesebb megyei jogú város. A város szerkezetét egyaránt jellemzi a belvárosi, a lakótelepi, a kertvárosi és a kertségi jelleg. Az időskorú lakosok helyzete nem csak az anyagi körülmények szerint differenciált, hanem a lakókörnyezettől függően is – a város különböző részeit tekintve eltérő képet mutat. A sűrűn lakott városrészekben (pl. belváros, nagyobb lakótelepek) élők könnyebben juthatnak hozzá a számukra releváns szolgáltatásokhoz, egyszerűbben érik el az őket érdeklő rendezvényeket, részt vehetnek a helyi közösségek tevékenységében. Ezzel szemben a külterületi részekben élők számára a kertesi családi ház nyújtotta lehetőségek, a természetközelség, a csendes, nyugodt környezet jelent előnyt, ugyanakkor egyes szolgáltatások elérését, a hivatalos ügyek intézését, a közösségi életben való aktív részvételt nehezítheti a városközponttól való távolság, a kevesebb információ, vagy a legidősebbek esetében akár a telekommunikációs eszközök, a fejlett infrastruktúra hiánya is.

Az időskorúak helyzetét kutató tanulmányok és statisztikai adatok szerint többségük egyszemélyes, vagy kétfős háztartásban él, kevésbé jellemző, hogy gyermekkel, unokával, vagy más családtaggal éljen együtt. Az életkor előrehaladtával az özvegyülés következtében is növekszik az egyszemélyes háztartások száma. Az egyedül élők aránya a nők körében magasabb.

Ezek az országos tendenciák jellemzőek a debreceni időskorúak esetében is.

Korcsoport	Egyszemélyes háztartások száma (db)					
	2011			2016		
	Nő	Férfi	Összesen	Nő	Férfi	Összesen
65 - 70	2538	796	3334	2677	765	3442
71 - 75	2120	472	2592	2145	530	2675
76 - 80	1995	368	2363	1633	268	1901
80+	2516	506	3022	2250	436	2686

Forrás: KSH

Az időskorúak életminőségével, életkörülményeivel foglalkozó tanulmányok szerint az egyedül élő idősök jóval kiszolgáltatottabb helyzetben vannak a családban élő társaikhoz képest. Amennyire lényeges kérdés, hogy az idősökben rejlő lehetőségek hogyan hasznosíthatók, miben tudnak támogatást nyújtani a fiatalabb generációknak, legalább annyira fontos az is, hogy a rászoruló idősöket hogyan tudja a fiatalabb generáció segíteni.

Debreceni idősügyi szervezetek képviselőinek álláspontja szerint az idősök egyik legnagyobb problémája napjainkban, hogy az idősor életminősége nem tervezhető. A bizonytalansági tényezők között szerepel pl. az egészségi állapot romlását követően a gondozás biztosítása, intézményi ellátás szükségessége esetén a szabad férőhely, a megfelelő anyagi kondíciók.

A szociális ellátások közül a házi segítségnyújtás csak nappali segítséget jelent, az éjszakai egyedüllét sok idősben szorongást kelt, főként a jelzőrendszeres segítségnyújtás hiánya miatt. A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás biztosítása állami feladat, ez a szolgáltatás városunkban az állami szerepvállalás hiánya miatt nem érhető el.

Számos esetben az is lehet a problémák forrása, hogy a rászorulóknak nincs elegendő információjuk az igényelhető szociális ellátásokról – fokozottan igaz ez az egyedül élő, bezárkózott idősökre, akiket nehéz elérni, megszólítani. A megváltozott egészségi állapotú személyek esetében a közösségbe történő bevonás kulcsát jelentheti az elfogadás, a lehetőség annak megtapasztalására, hogy a fogyatékkal élők is jelentős értékekkel bírhatnak.

Az idősök közérzete jól mérhető az alapján is, ahogy a saját helyzetükről, állapotukról vélekednek. A szubjektív jólétre és az élethelyzet megítélésére jelentősen hat az egészségi állapot. Statisztikai elemzések alapján az idős korosztályhoz tartozóknak valamivel több mint a fele átlagosnak, egyharmaduk pedig az átlagosnál rosszabbnak véli az egészségi állapotát. Az élethelyzetüket általában a férfiak ítélik meg kedvezőbben.

Az idős emberek többsége szereti a lakókörnyezetét és ragaszkodik hozzá, ebben jelentős szerepet játszanak a kapcsolataik is. A kertségi, illetve a várost övező területeken egyedül élők számára bizonyos kor felett már nehézséget okoz a háztartási és a ház körüli munkák ellátása, a lakókörnyezet rendben tartása. Ezen a téren nagy segítséget jelent, ha elérhető közelségben lakik a család, illetve a jó szomszédi kapcsolatokon alapuló önkéntes segítségnyújtás is.

Az idősügyi szervezetek véleménye szerint a mindennapokban több területen (közlekedés, vásárlás, ügyintézés) néznek szembe nehézségekkel az idősök: pl. a város néhány pontján a gyalogátkelőknél rövid ideig tart a zöld jelzés, a vásárlások alkalmával a szükséges információkhoz jutás.

Az elmagányosodás megelőzésében hatékony segítség, ha az idősök csatlakoznak valamely helyi közösség – pl. nyugdíjas szervezet, szabadidős kör, vagy idősök klubja – tagjaihoz. Debrecenben változatos lehetőségek közül választhatnak az idős korosztályhoz tartozók: kiemelendő az Önkormányzat fenntartásában működő Debrecen Megyei Jogú Város Városi Szociális Szolgálat, amely a város különböző részein nyújt idősök klubja szolgáltatást, valamint számos nyugdíjas

szervezet, illetve a szabadidős tevékenységek színes skáláját kínáló klubok, baráti körök (pl. természetjáró klub, művészetbarát klub, hímzőkör, kertbarát kör stb.) várják az érdeklődőket.

A kultúrának meghatározó szerepe van a helyi társadalom életminőségének javításában. Debrecen kulturális intézményrendszere összetett, széles körűen biztosítja a kulturális szolgáltatásokat. A Debreceni Művelődési Központ és a Méliusz Juhász Péter Könyvtár (a továbbiakban: Könyvtár) hálózatos, a város csaknem teljes területén kulturális szolgáltatásokat biztosító) struktúrájával hozzájárul ahhoz, hogy a társadalmi esélyegyenlőség erősödjön. A településrészek kulturális integrációjában az intézményeken kívül részt vesznek civil szervezetek is, amelyek az Önkormányzattal kötött megállapodás keretében látnak el kulturális közfeladatokat.

A város ezen kívül olyan könyvtári szolgáltatások kialakítására törekszik, mely biztosítja az információkhoz való egyenlő hozzáférés lehetőségét, e mellett a fiókkönyvtárak közösségi térként is működnek találkozási pontot biztosítva a lakosoknak. A könyvtárak figyelembe veszik az időskorúak igényeit a szolgáltatások, programok tervezésénél. A rendelkezésre álló könyvtári gyűjtemény és folyóiratok széles választéka mellett pluszszolgáltatásokat is biztosítanak, pl. CD, DVD és hangoskönyv kölcsönzés, szélessávú internet és számítógéphasználat, egyes fiókkönyvtárakban könyvtári foglalkozások, kiállítások, szükség esetén felolvasógép használatának biztosítása, különböző témakörökben előadások.

Az előadóművészeti intézmények kiemelt figyelmet fordítanak az idősödő és idős korosztály igényeinek kielégítésére, mind a szolgáltatások tematikájának megválasztásában, mind a fizetendő jegyek, bérletek kedvezményrendszerének kialakításában.

3. Szociális ellátások

3.1. Kötelező és önként vállalt feladatok

A szociális törvénynek megfelelően Önkormányzatunk biztosítja azon szociális szolgáltatásokat, ellátási formákat, amelyek a rászorulóknak szociális biztonságához járulnak hozzá, pénzügyi és természetbeni támogatások, valamint személyes gondoskodás formájában. A szociális ellátások közül kifejezetten időskorú lakosok részére igényelhető:

- a 70. életévüket betöltött személyek hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjának támogatása,
- a 65 év felettiek részére a Nagyerdei Gyógyfürdő vagy a Kerekestelepi Strandfürdő térítésmentes igénybevétele (évente 5 alkalom),
- a 101., illetve az azt követő élet éveit betöltő személyek köszöntése, ajándékozása.

Természetesen a helyi rendeletben szabályozott más, életkor eléréséhez nem kötött, szociális rászorultságtól függő ellátási formák is igényelhetők szükség szerint, mint pl. a lakásfenntartási, a temetési, az időszaki, a gyógyszer-, vagy az eseti támogatás.

Az időskorúak részére biztosított helyi támogatások igénybevételének adatai

Ellátási forma	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év
A 70. életévüket betöltött személyek hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjának támogatása	10868 fő	10924 fő	11220 fő	12137 fő
A Nagyerdei Gyógyfürdő vagy a Kerekestelepi Strandfürdő térítésmentes igénybevétele	10491 fő	11046 fő	11407 fő	11630 fő
A 101., illetve az azt követő élet éveit betöltő személyek támogatása	14 fő	18 fő	13 fő	12 fő

Forrás: Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Szociális Osztálya adatszolgáltatása

2018. évben a fenti támogatások biztosítására összesen több mint 150 millió forintot fordított az Önkormányzat.

A lakosság korösszetétele, az aktív népesség társadalmon belüli csökkenő aránya is befolyásolja a szociális szolgáltatások iránti igényeket egy-egy településen, ezért az Szt. által előírt kötelező feladatok ellátásán túl a települési önkormányzatok olyan további szolgáltatásokat is biztosíthatnak, amelyekre a lakosság részéről jelentős igény mutatkozik. A krízishelyzetbe került személyekre/családokra kiemelt figyelem irányul, Önkormányzatunk szükség szerint élelmiszer-csomagot vagy tűzifát biztosít számukra.

3.2. Intézményi ellátások, civil szervezetek által nyújtott szolgáltatások, időseknek szóló programok

Szociális szolgáltatásokat városunkban nem csak önkormányzati, hanem állami, egyházi, valamint civil szervezetek fenntartásában működő intézmények is biztosítanak. Az állam által fenntartott intézmények elsősorban pszichiátriai betegek és fogyatékos személyek részére nyújtanak tartós bentlakásos ellátást. Az egyházak és civil szervezetek fenntartásában működő intézmények viszonylag nagy számban vannak jelen az étkeztetés, házi segítségnyújtás, idős személyek nappali ellátása területén, valamint időskorúak számára bentlakásos ellátást is nyújtanak.

Önkormányzatunk szociális ellátási kötelezettségét saját intézményein kívül civil szervezetekkel kötött ellátási szerződés által is biztosítja (pl. család- és gyermekjóléti szolgálat, fogyatékos személyek nappali ellátása, hajléktalan személyek ellátása).

Növekvő tendenciát mutat a családsegítés iránti igény, amely a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára nyújtott szolgáltatás, amelynek célja az oda vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése az életvezetési képesség megőrzése. A szolgáltatás célcsoportjai közé tartozik az idős korosztály is. A családsegítés szociális alapszolgáltatást az Önkormányzat fenntartásában Debrecen Megyei Jogú Város Család- és Gyermekjóléti Központja (a továbbiakban: Intézmény) látja el.

Az idősek kezdetben információért, vagy ügyintézésben történő segítségnyújtásért fordultak az Intézmény munkatársaihoz, majd egyre nőtt az igény a segítő beszélgetésekre, valamint más típusú szolgáltatások közvetítése iránt is.

2016. január 1-jét követően jogszabályi változások következtében – mely szerint a család- és gyermekjóléti szolgáltatás egy szolgáltató keretében, integráltan működtethető – ugrásszerűen megnőtt a 60 év feletti ellátottak száma, jelenleg eléri a 900 főt (ez az összes ellátott 20 %-ának felel meg). A szociális segítőmunkát különösen az egyedülálló idősek igénylik, akik száma folyamatosan emelkedik:

Az Intézmény szolgáltatásait igénybe vevő 60 év felettiak számának változása

Év	Összes ellátott száma (fő)	60 év feletti ellátottak száma (fő)
2015.	2161	284
2016.	3750	727
2017.	3801	750
2018.	4249	900

Forrás: az Intézmény adatszolgáltatása

Az Intézmény folyamatosan törekszik a pályázati lehetőségeket is felhasználni az idősek életminőségének javítására. Jelenleg az *Időügyi infokommunikációs program* keretében 11 fő

időslátogató diszpécser tartja a kapcsolatot a 65 év feletti résztvevőkkel, akik a projekt által a számítógéphasználat szélesebb körű alkalmazási lehetőségeit sajátíthatják el.

A programnak köszönhetően az idősök ma már magabiztosan használják a közösségi oldalakat, az üzenetküldő alkalmazásokat és szívesen böngésznek a híroldalakon is. A résztvevők megismerkednek az elektronikus ügyintézés nyújtotta lehetőségekkel is.

A számítógépes ismeretek átadása mellett a diszpécserek fontos feladata az idősökre való odafigyelés, az elmagányosodásuk megelőzése – ennek éppoly fontos szerep jut a programban, mint az oktatásnak.

Az Intézmény 2018 decemberében átadott új székhelyépülete és a körülötte elhelyezkedő park kitűnő lehetőséget nyújt a szolgáltatások színesítésére, a generációk közötti kapcsolatot erősítő, vagy kifejezetten idősöknek szóló, csoportos programok megrendezésére. A jelenleg fejlesztés alatt álló terület tervezése során a rekreációs, pihenési célok mellett lényeges szempont új közösségi tér létrehozása is, ezt a célt szolgálja az árnyas sétányok, rendezvénytér, pihenőhelyek kialakítása. A rendezett zöld környezet lehetőséget adhat a közösségi események biztonságos, szervezett körülmények közötti lebonyolításához.

Az időskorúak számára szociális alapszolgáltatásokat és szakosított ellátásokat Debrecen Megyei Jogú Város Városi Szociális Szolgálat (a továbbiakban: VSzSz) biztosít. 2017. augusztus 1. napjától az étkeztetés, a házi segítségnyújtás és a nappali ellátás (idős személyek nappali ellátása, demens idős személyek nappali ellátása, kiskorú és nagykorú fogyatékos személyek nappali ellátása) mellett az ápolást, gondozást nyújtó idősök otthonát is működteti székhelyén (Debrecen, Pallagi út 9.) és telephelyén (Debrecen, Szávay Gyula u. 55/F.), valamint átmeneti elhelyezést nyújt a székhelyén gondozóház formájában.

A szociális alapszolgáltatás keretében nyújtott szolgáltatásokat a VSzSz gondozó szolgálatain keresztül vehetik igénybe a rászorulóok. Az intézmény 10 telephelyen nyújt szolgáltatásokat (étkeztetés, házi segítségnyújtás, nappali ellátás) elsősorban az időskorú lakosság részére.

A VSzSz ellátásait igénybe vevők száma 2018. évben

Ellátás típusa	Igénybe vevők számának havi átlaga
Szociális étkeztetés	201 fő
Házi segítségnyújtás	339 fő
Nappali ellátás	140 fő
Demens nappali ellátás	25 fő

Az alapszolgáltatások igénybevételére vonatkozó adatok 2018. december 31. napján

Életkor	Ellátottak száma	Ellátottak életkor szerinti aránya
18-39 éves	12	1,65 %
40-59 éves	46	6,33 %
60-64 éves	77	10,59 %
65-69 éves	75	10,32 %
70-74 éves	99	13,62 %
75-79 éves	121	16,64 %
80-89 éves	240	33,01 %

90 év feletti	57	7,84 %
Összesen:	727	100,00 %

Forrás: a VSzSz adatszolgáltatása

Az ellátást igénybe vevők kor szerinti megoszlására jellemző, hogy 71,1 %-ának életkora meghaladja a 70 évet. Az előző évhez viszonyítva ez az arány 3,21 %-os növekedést mutat.

Az elmúlt év során a nappali ellátás terén emelkedett az ellátási napok száma, melyre hatással volt, hogy 2018. május 1. napjától az idősek nappali ellátása térítésmentesen vehető igénybe. A többi szolgáltatás tekintetében az ellátási napok száma csökkenő tendenciájú.

Az intézmény lehetőséget nyújt szakosított ellátás keretében azon idős, az irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltött személyek ápolására, gondozására, akik önmaguk ellátására nem, vagy csak folyamatos segítséggel képesek és rendszeres fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelést nem igényelnek.

Az intézmény átmeneti elhelyezést nyújtó gondozóházat is működtet, ezt az ellátási formát maximum egyéves időtartamra lehet igénybe venni.

Az idősek otthona 275 férőhelyes, melyből 50 férőhely demens személyek ellátására áll rendelkezésre, 50 férőhelyen pedig átmeneti elhelyezést biztosít. Az intézmény Szávay Gyula utcai telephelyén 32 fő idős személy ellátására van lehetőség.

Az ápolást-gondozást nyújtó részlegen ellátottak több mint 71%-ának haladja meg az életkora a 70 évet. Az előző évhez viszonyítva arányuk 4,3 % -kal növekedett.

A gondozóházi ellátásban részesülők esetében a lakók 66,7 %-ának életkora haladja meg a 70 évet.

Az előző időszakhoz viszonyítva a 70 év feletti ellátottak aránya 4,7 % -kal nőtt.

A demens ellátásban részesülők 71,4 %-ának életkora haladja meg a 70 évet, a 2017-es évhez viszonyítva ez az arány 2,6 % -kal csökkent.

A VSzSz otthoni szakápolást is nyújt kezelőorvosi elrendelés alapján Debrecen közigazgatási területén, mely hozzájárul az idősek önálló életvitelének fenntartásához, a kórházi ápolási napok számának csökkentéséhez, vagy annak kiváltásához.

A tartós bentlakásos elhelyezésre jelentősen megnövekedett az igény az elmúlt évek során. A Szávay Gyula utcai telephely mellett az ápolást, gondozást, a demens ellátást és az átmeneti ellátást nyújtó részlegen is jelentős a várakozók száma, amely további férőhelyek kialakítását indokolja. Megvizsgálva a lehetőségeket, elsősorban pályázati forrás felhasználásával válhat képessé az intézmény újabb 100 férőhelyen idősek ellátására és további 50 férőhelyen demens személyek ellátására.

Kiegészítő szolgáltatásként önként vállalt feladat nyújtására is vállalkozik Önkormányzatunk az időskorú lakosok igényeihez igazodva. Az „Egészséges és Aktív Időskor” című projekt-keretében pályázati forrásból valósult meg a szociális ellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatás, a segítségnyújtás egy sajátos formája, amely az önkéntességen alapul. Az elmúlt évben 36 fő önkéntes segítő több mint 302 napnak megfelelő időtartamban végzett segítségnyújtást, ezek közé tartozott pl. a felolvasás, társalgás, orvosi vizsgálatra való kísérés, segítségnyújtás a ház körüli munkákban. A VSzSz a programot továbbra is koordinálja.

4. Partnerségben az idősekkel

4.1. A Szolgáltatástervezési koncepció és a Helyi Esélyegyenlőségi Program idősügyi vonatkozásai

Önkormányzatunk az idősügyi feladatairól való gondoskodás tervezéséhez szakmai koncepciókat, programokat alkot. A szociális törvénynek megfelelően elkészült a szolgáltatástervezési koncepció, mely részletesen bemutatja a városunkban működő szociális ellátórendszert, a fejlesztésére vonatkozó aktuális javaslatokat és általános fejlesztési célokat is. A koncepciót széleskörű társadalmi egyeztetést követően fogadja el a Közgyűlés, mely szakmai anyagot két évente felülvizsgál, szükség szerint újabb célokat fogalmazva meg.

A legutóbbi felülvizsgálat során az időseket érintően elsősorban az időskorúak, demens idősök nappali ellátásának további fejlesztése, a feladatellátást szolgáló épületek felújítása, az épületekhez tartozó külső terek átalakítása és pihenő helyiségek kialakítása kapott hangsúlyt.

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése 2018-2023 közötti időszakra szóló Helyi Esélyegyenlőségi Programja (a továbbiakban: HEP) helyzetelemzést tartalmaz a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokról, melyek közül az idősök helyzete, az esélyegyenlőségükre vonatkozó lehetséges fejlesztési irányok külön fejezetben szerepelnek.

A HEP is megállapítja, hogy az idősök népességen belüli aránya folyamatosan növekszik, és az egyedülállók száma is jelentős körökben. Az egyedüllét, a magány negatív hatással bír a mentális és fizikai állapotra, amely kihat az egészségügyi ellátórendszerre is. Fontos a prevenciós tevékenységek körében a különféle szűrővizsgálatok biztosítása, a fizikai passzivitás oldása és a szellemi, lelki állapot karbantartása is.

Az idősök arányának növekedése kapcsán a helyzetelemzés érinti a munkaerőpiaci helyzetüket is. A nyugdíjkorhatár kitolódásával az időskorúak foglalkoztatási rátája az elmúlt években emelkedett, azonban a munkanélküliség, a munkaerő piaci kiegyensúlyozatlanság, továbbá az elszigetelődés – és általában véve a közösségtől való elszakadás is erőteljesebben mutatkozik a 60 év feletti korcsoportnál. Mindezek alapján különös figyelmet kell rájuk fordítani és rugalmas, általuk elérhető és teljesíthető, megfelelő életminőséget biztosító lehetőségeket kínálni számukra.

A HEP Intézkedési Terve javasolja a feltárt problémák megoldását, úgymint az idősök

- fizikai és mentális egészségének megerősítését,
- elmagányosodásának megelőzését,
- megfelelő tájékoztatását és bevonását az őket érintő döntések meghozatalába,
- egészségi állapotuk javítását.

4.2. Tevékeny időskor

A demográfiai idősödésből eredő problémák, és a megoldást jelentő újabb célok, lehetséges irányvonalak kutatása során a tevékeny időskor témakörével nemzetközi szervezetek is foglalkoznak. A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) 1998-as definíciója szerint *„az aktív időskor az idős emberek képessé tétele arra, hogy minél tovább aktívak maradjanak a társadalomban és a gazdaságban. Ez azt jelenti, hogy meg kell kapniuk a lehetőséget arra, hogy szabadon döntsenek arról, mivel töltik az idejüket: tanulással, munkával, pihenéssel vagy ápolás-gondozás igénybevételével.”*

Az aktivitás elsősorban nem a gazdasági jellegűre vonatkozik, hanem minden olyan tevékenységre, amely az egyén és a közösségek számára hasznos. Megjelentek olyan célok, mint az idősök foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése, az élethosszig tartó tanulás, új kompetenciák megszerzésének ösztönzése. A tanulás, a felnőttképzés szerepe az időskorban több vonatkozásban is hozzájárulhat az életminőség javulásához, ahogy a szellemi aktivitás is a sikeres idősödéshez.

A tevékeny időskor jegyében az elszigetelődés, a közösségtől való elszakadás és elmagányosodás megelőzését is célozta az az intézkedés, amely lehetőséget teremtett a közérdekű nyugdíjas

szövetkezetek (a továbbiakban: szövetkezetek) létrehozására és a nyugdíjasok szabályozott keretek között történő munkavégzésére. A szövetkezetek célja, hogy az aktív időskorúak számára foglalkoztatást, munkaerőpiaci reaktivizálást biztosítson, tagjai gazdasági és szociális helyzetét előmozdítsa. További cél, hogy a következő generációk számára a tagoknál felhalmozódott tudás, szakmai- és élettapasztalat átadásra kerülhessen.

A szövetkezetek tagjai a személyes közreműködés konkrét tartalmára, módjára és ellentételezésére tagsági megállapodást kötnek a szövetkezetekkel. Az állam a tevékenységhez szükséges és arányos mértékben támogatást nyújthat a szövetkezetek részére. A szövetkezetek létrehozására 2017. július 1. napjától van lehetőség, mellyel városunkban is több szervezet élt.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében több képzési lehetőség is nyitva áll az idősök előtt. A tanulás, az ismeretszerzés, a világra való nyitottság nagyon fontos 50 éves kor felett is, ezért a Debreceni Egyetem „Szenior Egyetem” elnevezésű programja az időskorúak érdeklődésére is számot tartó, a tudomány, a technika, a művészetek mai eredményeiről, érdekességeiről szóló előadásokkal bővíti a résztvevők ismereteit.

A Debreceni Református Hittudományi Egyetem Szenior Akadémiája az idős generáció sajátos élethelyzetével összefüggő ismeretek mellett a társadalom- és természettudományok, az orvostudomány, az irodalom, a képzőművészet és a vallástudomány legújabb eredményeit kínálja közérthető, érdekes formában.

A debreceni Szent Anna Főplébánia által szervezett Idősök Akadémiájának előadássorozata középpontjában a család, az életciklusok, az időskor, valamint a mindennapi konfliktushelyzetek megoldási lehetőségei állnak.

A tanulási színterek és formák rendkívül változatosak, így az élethosszig tartó tanulás gyakori színhelyei a könyvtárak is. A Könyvtárban évtizedek óta zajlanak az alapszintű számítógép használói kurzusok, formális tanulási lehetőségeket is biztosítva az olvasóknak. Az idős korosztály számára szervezett felhasználói szintű informatikai képzések – mint pl. a Nagy-**NET** program – hiánypótlóak. Az elmúlt években több száz nyugdíjas tanulta meg a könyvtárban a számítógép használat alapjait és vált aktív részesévé a digitális világnak.

A tevékeny időskor szemléletmódja persze nem terelheti el a figyelmet az idősödéshez tartozó biológiai tényekről, az életkor meghosszabbodásával járó XXI. századi, ún. „modern betegségek” következtében keletkező egészségügyi gondozási szükségletekről sem, azonban feltételezi, hogy nagyon sok függ a körülményektől, az egyén változásokhoz való hozzáállásától, életszemléletétől.

A társas kapcsolatoknak, a társas támogatásnak kiemelkedő jelentősége van az egészségi állapot alakulásában is, mely hozzájárulhat a jó közérzet megőrzéséhez. Az életciklusokhoz illeszkedő minőségi aktivitás, a pozitív gondolkodás, pozitív viszonyulást jelenthet egészségproblémákhoz, az egyén megváltozott szerepének megéléséhez is. A "Boldog élet - boldog időskor"-t befolyásoló tényezők az egyéni sajátosságok, a társadalmi – fizikai környezet, melyek közül kiemelendő a közösséghez tartozás megőrzése.

4.3. Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés

A demográfiai változásokból adódóan az egészségügyi ellátórendszerben hangsúlyosabb szerepet kap az időskorú krónikus betegek gyógyítása, gondozása. Az idősebb korosztálynál leggyakrabban előforduló betegségek a mozgásszervi, anyagcsere, szív-és érrendszeri megbetegedések. A krónikus betegek folyamatos gondozást, rendszeres kontrollt igényelnek az egészségügyi szolgáltatóktól. A jól gondozott krónikus betegségekkel élőkénél a megváltozott életminőség mellett az élettartam növekedése várható. A családok struktúrájának átalakulása, az otthon nyújtható ellátások

igénybevételének növekedése is indokolja az egészségügyi-szociális hálózat szoros szakmai együttműködését, lehetőség szerint párhuzamos és összehangolt fejlesztését. Városunkban 83 területi ellátási kötelezettséggel működő háziorvos végzi a háziorvosi alapellátási feladatokat, a járó- és fekvőbeteg ellátásról a Debreceni Egyetem két egészségügyi szolgáltatója, a Klinikai Központ és a Kenézy Gyula Egyetemi Kórház gondoskodik. Az idősödő korosztály egészségi állapotának fokozatos, valamint hirtelen megváltozása előre vetíti a tartós ápolást biztonságos körülmények között nyújtó ellátóhelyek férőhelyszámának növelését (pl. rehabilitációs-ápolási osztály). Az állami gondoskodás keretében nyújtott szakellátási-szakosított ellátási feladat kapacitásának bővítése meghaladja az önkormányzatok kompetenciáját, azonban a megerősített igényjelzés alátámaszthatja a szükségességét, s generálhatja az egészségügyi-szociális intézményrendszer megújulását, szerkezetváltását, profilmódosítását.

4.4. Közösségi élet, szabadidő, önkéntesség

Az Egészségügyi Világszervezet szerint az „életminőség az egyén észlelete az életben elfoglalt helyzetéről, ahogyan azt életterének kultúrája, értékrendszerei, valamint saját céljai, elvárásai, mintái és kapcsolatai befolyásolják. Szélesen értelmezett fogalom, amely bonyolult módon magába foglalja az egyén fizikai egészségét, pszichés állapotát, függetlenségének fokát, társadalmi kapcsolatait, személyes hitét, valamint a környezet lényeges jelenségeihez fűződő viszonyát.”

Nemcsak társadalmi és közösségi szempontból, hanem a családok és az egyén szintjén is fontos, hogy az idős emberek minél tovább képesek legyenek az önálló életvitelre, megőrizték aktivitásukat, mobilitásukat, érdeklődésüket. Egyre nő azon idősök száma, akik igénylik, hogy nyugdíjasként is a társadalom teljes jogú tagjai legyenek, tevékeny időskort éljenek meg. Ez azt jelenti, hogy a nyugdíjba vonulást követően az addigi, munkahelyhez kötődő napi rutint új célokkal, másfajta tevékenységekkel kell kiváltani. Egészségi állapottól és erőnlétől függően az idős korosztály is részt vehet sportprogramokon, versenyeken, kirándulásokon. A VSzSz idősök klubjai rendszeresen szerveznek szellemi és ügyességi vetélkedőket (pl. keresztretjvényfejtő verseny, tekeverseny, ki mit tud), ismeretterjesztő előadásokat, közös szabadtéri programokat, melyeken a társklubok tagjai is részt vesznek. Az idősök által létrehozott baráti körök és klubok (pl. természetjáró kör, kertbarát kör, hímző kör, művészetbarátok klubja, életmód klub) szintén színes programlehetőségeket kínálnak, összejöveteleiket rendszeresen, meghatározott helyen és időpontban tartják.

Több nyugdíjas egyesület számára debreceni kulturális intézmények biztosítanak helyszínt a rendszeres összejövetelekhez és ha szükséges, szakmai segítséget is nyújtanak a tevékenységükhöz, a szélesebb körben történő megismertetésükhöz. A Debreceni Művelődési Központ évtizedek óta segíti a nyugdíjas klubok tevékenységét, az egységeiben dolgozó kollégák évente mintegy 50 kulturális - közösségi rendezvény eredményes megvalósításához járulnak hozzá. A résztvevők száma évről-évre nő, mely annak is köszönhető, hogy mind a nyugdíjas közösségek, mind a programok száma gyarapodik. Évente közel 8000 idős vesz részt a rendezvényeken, programokon, amelyek hasznos ismereteket, tájékoztatást nyújtanak az időskorúaknak többek között kulturális, egészségügyi, fogyasztóvédelemmel vagy éppen közbiztonsággal kapcsolatos témákban, illetve szórakozási lehetőséget is biztosítanak. Az intézmény programjai közül kiemelkedik az évente megrendezett, debreceni időskorúaknak szóló “Kortalanul” Idősök Hónapja programsorozat.

A Könyvtár egységei rendszeresen várnak és fogadnak önkénteseket. A nyugdíjba vonult, nagy tapasztalattal rendelkező munkatársak is szívesen térnek vissza segítőként. Tevékenységük értékes, hiszen segítséget nyújtanak a könyvtári szolgáltatások végzésében, kiállítások és különböző kulturális rendezvények lebonyolításában. A „Zenebarátok órája” című program keretében a Könyvtár zenei témájú önkéntes foglalkozásokat, klubdelutánokat tart a Református Egyház Nyitott Ajtó Szociális Otthonában azon nyugdíjasok részére, akik kedvelik a muzsikát és szeretnék a könyvtár zenei

részlegének gyűjteményéből „csemegézni”. A kötetlen, egy-másfél órás időtartamú beszélgetős időtöltés a sok-sok zenehallgatással nagy népszerűségnek örvend az idősök körében.

A Könyvtár Digitális Jólét Pontokat is működtet a digitális írástudás terjesztése érdekében. Célja és feladata többek között az egyetemes és a magyar kultúra értékeinek közvetítése, az olvasás népszerűsítése, amelynek fontos eleme a nyugdíjas korosztály megszólítása, elérése is.

A Déri Múzeum változatos, sokszínű, számos területet átfogó kiállításai között szép számmal vannak az idős korosztály érdeklődésére számot tartók is. A kiállítási tér megújulásával és az új kiállítási módszerek alkalmazásával az időskorúak számára is vonzó programlehetőséget kínál az intézmény.

Az idős generáció értékközvetítő szerepet is betölt, hiszen sokan közülük olyan kulturális értékek hordozói, amelyek tradicionális értéket képviselnek. A birtokukban lévő tudás sokféle formában és módon adható át, s ezek közül kiemelt jelentőségű a fiatal korosztállyal történő kapcsolatfelvétel. Számos időskorúakat képviselő szervezet, kulturális, szociális és köznevelési intézmény helyez hangsúlyt a fiatalok és az idősök közötti kapcsolat erősítésére és kezdeményez, koordinál többgenerációs rendezvényeket (pl – anyák napja, gyermeknap, idősök napja, jeles ünnepek). A közös programokból a fiatalok is sokat profitálhatnak: az idősök által átélte korok történetei, az életmesék, a közös tevékenységek során átadott praktikák, tapasztalatok mind hozzájárulnak a felnövekvő korosztály ismereteinek gyarapításához.

A tevékeny idősor tipikus aktivitási formája a személyes kapcsolatrendszerben történő önkéntes besegítés. Itt főként a fiatalabb családtagok számára nyújtott gondoskodás a legfőképp jellemző. A KSH öt évvel ezelőtti adatai szerint a hatvan év fölöttiek több mint egyharmada végez önkéntes segítő munkát, a csoport több mint fele ún. családi hálózaton belül, a barátok, ismerősök is mintegy 20 százalékban részesülnek a segítségből.

A nyugdíjas, vagy szenior korcsoporthoz tartozók részvétele jól nyomon követhető a sport terén is. A szabadidősport a szabadidő hasznos eltöltésén, az aktív kikapcsolódáson túl hozzájárul az egészségmegőrzéshez is. Az idősök elsősorban a szabadidősport különböző területein (pl.: természetjárás, nordic walking) vesznek részt jelentős létszámban. Megfigyelhető, hogy a sportot kedvelők, vagy egyes sportágakhoz szorosabban kötődők a nyugdíjas kor betöltését követően még hosszú évekig vállalnak aktív szerepet egyesületekben, sportszövetségekben, és akár diáksport rendezvényeken is szívesen közreműködnek.

Az Önkormányzat pályázat formájában is támogatást nyújt a nyugdíjas szervezetek rendezvényeinek lebonyolítására, a szenior sportolók felkészülésére. Ezen túl lehetőséget biztosít arra, hogy egyes önkormányzati fenntartású létesítményeket a nyugdíjasok kedvezményes belépővel látogathassanak.

4.5. Együttműködés az egyházakkal

Debrecen közigazgatási területén három püspökség és több, különböző felekezethez tartozó egyházi szervezet biztosít a hitéleti tevékenység mellett kulturális, szociális, karitatív és önkéntes területekhez kapcsolódó szolgáltatásokat, programokat, hozzájárulva és színesítve a város lakosságának, köztük jelentős számú időskorúnak a mindennapjait. Az egyházi programok is jelentősen hozzájárulnak az idős korosztály testi-lelki egészségének megőrzéséhez. Az év nagy ökumenikus eseményei és ünnepségei jó alkalmat teremtenek arra, hogy ennek a korosztálynak minél szélesebb körét megszólítsák. Az Önkormányzat és az egyházak folyamatosan együttműködnek a város kulturális, szociális, egészségügyi ellátórendszerének magas színvonalú működtetése érdekében. Ez realizálódhat konkrét programok megvalósításában (pl. az évente megrendezett Nemzetközi Betlehemes Találkozó), vagy folyamatos érdekegyeztetés formájában, mint az Egyházügyi kerekasztal, melynek ülésein az együttműködés fejlesztési irányairól, a kapcsolatok építéséről, a pályázati lehetőségekről évente egyeztetnek a város és az egyházak vezetői.

5. Az időskorúak érdekképviselése és partnerségi kapcsolatai

Csupán az életkor alapján nem alkotnak homogén csoportot az időskorúak, mivel életszemléletük, egészségi állapotuk, tapasztalataik és szükségleteik egyénenként jelentősen eltérőek. Jellemző, hogy egyre nagyobb számban vannak jelen köztük speciális szükségletekkel rendelkezők. Az önkormányzatok részéről fontos felismerni annak a szükségességét, hogy a településen élő idős emberek akadálymentesen, egyenlő eséllyel férjenek hozzá a számukra releváns információkhoz, szolgáltatásokhoz.

Lényeges, hogy hasznosnak érezze magát ez a korosztály, részt vehessen a közösségi eseményeken, véleményt formálhasson és nyilváníthasson az őt érintő kérdésekben a döntések előkészítése során.

5.1. Az Időügyi Tanács

Az idősök esélyegyenlőségének javítása, érdekeinek érvényesítése terén fontos szerep jut a Debreceni Időügyi Tanácsnak (a továbbiakban: Tanács). A Közgyűlés az idősök tiszteletének, megbecsülésének és biztonságának előmozdítása, valamint az idősödő emberek érdekeinek, javaslatainak az önkormányzati döntések előkészítése során történő megjelenése érdekében döntött a Tanács létrehozásáról, mely az alakuló ülését 2016 szeptemberében tartotta.

A Tanács ülésein a szavazati joggal rendelkező nyugdíjas szervezetek:

- a Debreceni Szépkorúak Klubja,
- a Hajdú-Bihar Megye és Debrecen Nyugdíjas Szervezeteinek Szövetsége,
- a Debreceni Nyugdíjas Egyesület,
- az Alsójózsi Nyugdíjas Egyesület,
- a Debreceni Mathiasz János Központi Kertbarát Klub
- és a Debreceni Nyugdíjas Polgári Egyesület

képviselőin kívül tanácskozási joggal részt vesz az Egészségügyi és Szociális Bizottság elnöke, Debrecen Megyei Jogú Város Városi Szociális Szolgálat intézményvezetője és a Debreceni Művelődési Központ igazgatója is. A Tanács konzultációt folytató, véleményező testület, működésének célja az időseket képviselő szervezetek (társadalmi szervezetek, egyesületek, klubok) és az Önkormányzat együttműködésének elősegítése, az idős embereket érintő nehézségek és problémák feltárása és enyhítése, a vélemények és információk cseréje, valamint a különböző célok, törekvések egyeztetése és az önszerveződés segítése.

A tagszervezetek fontosnak tartják a Tanács megalakítását, melynek működése véleményük szerint szorosabbá teszi az időügyi szervezetek és az Önkormányzat kapcsolatát. Az üléseken elhangzó információkat a jelenlévők közvetítik a tagság felé, illetve továbbítják a Tanács részére az idősök problémáit, kérdéseit. Pozitívként értékelik, hogy a testület működése lehetővé teszi az előzetes konzultációt az időseket érintő döntésekről, az üléseken ismertethetik véleményeiket és javaslataikat az önkormányzati döntés előtt.

A tagszervezetek képviselői szerint hasznos, hogy a Tanács ülésein lehetőség nyílik a szervezetek programjainak ismertetésére, mivel az egymás rendezvényein való részvétel által is erősíthetik a kapcsolataikat. Az üléseken elhangzó tájékoztatók, ismertetők elősegítik olyan prevenciós jellegű programok (pl. áldozattá válás megelőzését segítő előadás, szűrővizsgálatok), kulturális rendezvények szervezését is, amelyek szélesítik az idősök ismereteit, növelik biztonságérzetüket, segítik a közösségi programokhoz való hozzáférésüket.

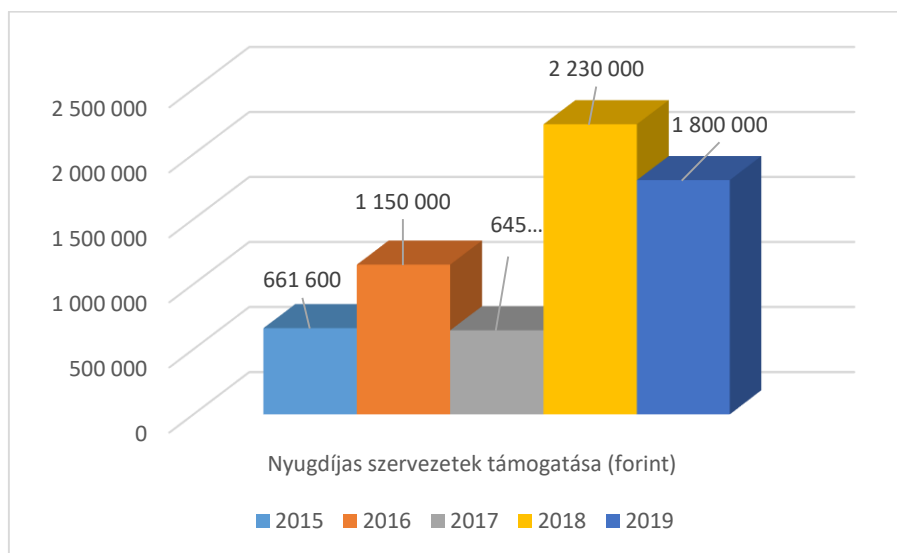
A testület munkáját Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának időügyi referense segíti.

5.2. A nyugdíjas szervezetek és partnerségi kapcsolataik

Debrecenben változatos képet mutatnak az idős-szervezetek, melyek aktív közösség-szervező szerepet is betöltenek a város életében. Az Önkormányzat számos szervezet működését és programjainak lebonyolítását segíti helyiségek, közösségi terek térítésmentes biztosításával, vagy kedvezményes térítési díj megállapításával.

Több nyugdíjas szervezet ápol kapcsolatot nemcsak debreceni, hanem más településen működő, vagy határon túli idős-szervezetekkel is. Ennek köszönhetően rendszeresen kapnak meghívásokat regionális, vagy országos rendezvényekre, vetélkedőkre. Külföldi társszervezetek programjain is szívesen vesznek részt, ilyen volt az Idősek Világnapja alkalmából rendezett Kárpát-medencei nyugdíjas találkozó, Kárpát-medencei Katonadalok Fesztiválja, Jubileumi Generációs Kórustalálkozó, vagy a vajdasági dalkör találkozó 2018-ban. Az Önkormányzat mindenkor költségvetésében forrást biztosít, amely pályázati úton igényelhető (Civil Alap, Kulturális Alap, Sport Alap).

A nyugdíjas szervezetek részére nyújtott önkormányzati támogatás

Forrás: Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Kulturális Osztálya adatszolgáltatása

A támogatási összeget általában működési költségekre, a kulturális örökség megóvására, hagyományápolásra, kulturális műsorokra, kirándulás szervezésére, más civil szervezetekkel történő kapcsolattartásra, településszintű, megyei, városi és országos rendezvényeken való részvétel költségeire, továbbá programjaik, nagyobb rendezvényeik megvalósításához kapcsolódó költségekre használják fel.

6. Célok, feladatok

Az Önkormányzat elsősorban az intézkedései, intézményei tevékenysége által kíván közvetve szerepet vállalni, közreműködni a célok elérése érdekében, melyhez szükségeltetik az együttes, átfogó jellegű és rendszerszemléletű gondolkodás, amely tekintettel van az egészségügyi – szociális mutatókra, a társadalmi és a gazdasági szempontokra is.

6.1. Az időskorúak létszámának dinamikus növekedésének hatásai közül kiemelendő, hogy

- csökken a családban élő, míg növekszik az egyszemélyes háztartásban vagy bentlakásos intézményben élő idősök aránya,
- növekszik az egyidejűleg több krónikus betegségben szenvedők száma,

- egyre többen igényelnek egyszerre egészségügyi-szociális ellátást, gondozást,
- az idősellátást nyújtó intézmények férőhelyei 100%-os kihasználtságúak, az elhelyezésre várók száma folyamatosan emelkedik,
- az idősok kórházi tartózkodását követő ápolása-gondozása – különösen az egyedülállók esetében – nehézséget jelent.

➤ Célok:

- az idősok részére nappali, valamint bentlakásos ellátást nyújtó intézmények felújításához, fejlesztéséhez, új férőhelyek létesítéséhez külső forrás keresése, felhasználása,
- a rászoruló idősokok részére otthonukban történő, szükség szerint éjjel-nappal biztosítható gondozás megoldási lehetőségeinek vizsgálata,
- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás lehetőségének vizsgálata,
- a célcsoport minél szélesebb körű információkkal rendelkezzen az igényelhető támogatásokról, ellátásokról.

➤ Feladatok:

- az idősellátást biztosító intézmények fejlesztési lehetőségeinek áttekintése,
- az idősellátással, egyéb szolgáltatásokkal kapcsolatos ismertető készítésével az ezekre vonatkozó információk minél szélesebb körű biztosítása,
- az idősok felkészítése arra, hogy a számukra nyújtott szolgáltatások igénybe vételével minél tovább fenntarthassák önálló, otthoni életvitelüket.

6.2. Az egyedül élő idősokok, akik nélkülözik a természetes támaszokat

- kiszolgáltatottabb helyzetben vannak a családban élő kortársaikhoz képest,
- a személyes lakókörnyezet rendezettségének megtartása több feladatot igényel,
- fokozottabban kitéttek az áldozattá válás veszélyének,
- nehezebben érik el a számukra releváns szolgáltatásokat, információkat,
- mentálisan is magasabb kockázati tényezőkkel rendelkeznek.

➤ Célok:

- az idősok szervezetekhez nem tartozó idősok felé információs csatornák kiépítése, lehetőség szerinti bevonásuk a közösségi programokba, tevékenységekbe, karöltve a civil szervezetekkel, egyházakkal,
- a szolgáltatásokhoz történő hozzáférés javítása érdekében az informatikai, telekommunikációs eszközök elsajátításának biztosítása,
- az áldozattá válás megelőzése érdekében az idősügyi szervezetek részére bűnmegelőzési tájékoztatás és tanácsadás,
- az egyedül élő idősok számára önkéntesek által nyújtott kiegészítő szolgáltatások szélesebb körű elérése,
- tematikus rendezvények szervezésével a közösségekbe történő bevonásuk,
- műsoridőt biztosítani a médiában „idősóra” címmel az idősoket érintő információknak,
- újabb köztéri kamerák kihelyezésével a biztonságérzet növelése.

➤ Feladatok:

- a családgondozók, a házi orvosok és az időügyi szervezetek részéről fokozott figyelem az egyedül élő, elmagányosodott idősök felé, valamint a számukra elérhető szolgáltatásokról, támogatásokról tájékoztatás nyújtása;
- az informatikai, telekommunikációs eszközhasználat elsajátítását célzó tanfolyamok szervezése,
- az időskorúak részére készített bűnmegelőzési tájékoztatók minél szélesebb körű eljuttatása, koordinálása;
- az önkéntesség népszerűsítése az időskorúak és a fiatalok körében, a spontán szerveződő önkéntes csoportok támogatási lehetőségeinek a felkutatása;
- az önkéntes tevékenységet végzők számára lehetőség biztosítása rendszeres találkozásra, tapasztalatcserére, szakmai információátadásra.

6.3. Az idősök a mindennapjaik során

- nehezebben tájékozódnak, bizonytalanabbak a közlekedés és az ügyintézés során,
- növekszik az idősök és a fiatalabb generációk közötti távolság,
- a nyugdíjba vonulást követően csökken az aktivitás, nő a közösségtől való elszakadás veszélye.

➤ Célok:

- az idősök közlekedésének biztonságosabbá tétele,
- a hivatalos ügyek intézéséhez kapcsolódó információk elérhetőségének egyszerűsítése,
- „Idősbarát szolgáltató” cím adományozási feltételeinek meghatározása,
- a generációk közti távolság csökkentése,
- szenior-programok szervezése,
- az időskorúak aktivitásának, közösségi tevékenységének, munkavállalásának ösztönzése.

➤ Feladatok:

- szemléletformálás a közlekedéskultúra terén annak érdekében, hogy a közösségi közlekedés résztvevői nagyobb türelmet, udvariasságot és figyelmet tanúsítsanak az idősök felé;
- a közlekedési jelzőlámpák megfelelő beállításával hosszabb idő biztosítása a gyalogátkelésre;
- a város honlapján külön oldal létrehozása az idősöknek, mely egy helyen tartalmazza az aktuális közösségi eseményeket, kulturális és sportprogramokat, az idősöket érintő legfontosabb információkat pl. az egészségügyi és szociális alapellátással kapcsolatos változásokról, támogatási lehetőségekről, önkéntes segítségnyújtás igényléséről;
- többgenerációs programok megvalósítása során az időskorral kapcsolatos attitűd formálása, az előítéletek feloldása, lehetőség biztosítása a hagyományok, ismeretek továbbadására és az értékközvetítés megvalósulására;
- speciálisan az idős korosztálynak szóló kulturális programok szorgalmazása, az aktuális programok esetében idősöknek szóló kedvezményekre lehetőség felkutatása, kapcsolatok fejlesztése a helyi rendezvényszervező szervezetekkel;

- az idősök civil szervezeteinek támogatása, Az Idősügyi Tanács tagjai és tagszervezetei közötti együttműködés fejlesztése, kihelyezett ülések szervezése, az érdekképviselő kiterjesztése újabb szervezetek bevonásával, valamint a meghívottak körének bővítésével;
- a közérdekű nyugdíjas szövetkezetekkel kapcsolatfelvétel, a nyugdíjasok munkavállalási lehetőségeivel kapcsolatos információáramlás segítése.

6.4. Egészséges időskor

Az egészségmegőrzés, az egészségfejlesztés egy életen át tartó folyamat, ami előfeltétele a sikeres öregedésnek, valamint szerves része a tudatos és aktív időskorra történő felkészülésnek. Az egészséges időskor döntő tényezője az egyén egészségérzete, azaz milyen mértékben elégedett fizikai, szellemi és szociális állapotával, általában funkcionalitásával.

➤ Célok:

- a preventív szemléletmód, valamint az egészségtudatos magatartás fontosságának megerősítése az idősök körében;
- az egészség minél hosszabb ideig történő megőrzése, az egészséges idősödés szemléletének tudatosítása a rendszeres szűrővizsgálatok szerepének hangsúlyozásával;
- az egészségügyi ellátásban közreműködők fokozottabb érzékenyítése az idősödő egyénnel szemben,
- a demens idősök állapota és készségei szinten tartásának segítése.

➤ Feladatok:

- az idősödő korosztály egészségi állapotának fokozatos, valamint hirtelen megváltozása előre vetíti a tartós ápolást biztonságos körülmények között nyújtó ellátóhelyek férőhelyszámának növelését (pl.rehabilitációs-ápolási osztály). Az állami gondoskodás keretében nyújtott szakellátási-szakosított ellátási feladat kapacitásának bővítése meghaladja az önkormányzatok kompetenciáját, azonban a megerősített igényjelzés alátámaszthatja a szükségességet, s generálhatja az egészségügyi-szociális intézményrendszer megújulását, szerkezetváltását, profilmódosítását,
- a demenciával küzdő idősök részére az állapotuk és készségeik szinten tartásához speciális terek, mozgást, időskori aktivitást segítő helyszínek kialakítási lehetőségeinek áttekintése.

7. Záró gondolatok

A stratégia elsősorban fel kívánja hívni a figyelmet arra, hogy időspolitikai intézkedések mellett az érintett korcsoport együttes gondolkodása, gondoskodása, a közösség megtartó erejének kinyilvánítása is szükséges.

Az életkor mércéje nem csak egy szám, hanem a test és a szellem állapota. Az egyéni körülményektől, a változásokhoz való hozzáállástól nagyban függ, hogy ki hogyan éli meg az idősödést. Változóban van a nyugdíjas kor hagyományos értelmezése – ez az időszak egyre aktívabb életszakasszá válik, melyben fontos szerepet kap az emberi kapcsolatok ápolása és a közösségi tevékenységekben való részvétel is.

Fontos a függetlenség megőrzése, az individuum tiszteletben tartása, a társadalmi megbecsülés megőrzése, amelyhez hozzá kell, hogy járuljon a generációk közötti kapcsolatok újragondolása is. Meghatározó, hogy az idősödők és az idősek képessé váljanak függetlenségük megőrzésére, ne legyenek kiszolgáltatottjai az ellátórendszernek, családi kapcsolatoknak. Az egészséges függetlenség lehetőségét öngondoskodással maguk igyekezzenek megteremteni, előkészíteni.

A megfogalmazott célok nem tekinthetők egymástól különválaszthatónak, az egyéni és a közösségi felelősségvállalást együttesen tükrözik, mely megvalósítása érdekében az idősügyi szervezetekkel karöltve, a városban működő intézmények, civil szervezetek bevonásával lehet együttesen tenni.

Az elért eredmények tükrében a megfogalmazott célokat és a feladatokat célszerű 4-5 évente áttekinteni, szükség esetén módosítani, illetve új célokat, feladatokat meghatározni annak érdekében, hogy Debrecen – idősbarát városként – egyre növekvő mértékben és egyre szélesebb körben nyújtson lehetőséget a tevékeny, egészséges idős kor megéléséhez.

8. Források

Felhasznált irodalmak és dokumentumok:

1. Zárol Evelin: Az idősek helyzete, idősügy Magyarországon (KAPOCS 2014/3. szám)
2. Lampék Kinga – Rétsági Erzsébet: Egészséges Idősödés (Pécs, 2015.)
3. Az idősödő társadalom problémaköre (KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Kutatási jelentés, készítette: Monostori Judit, 2009.)
4. Idősügyi Nemzeti Stratégia (2009.)
5. Vargha Lili: Hogyan mérjük a társadalmi öregedést? (KSH Ezüstkör: korosodás és társadalom 2017.)
6. KSH – A társadalmi haladás mutatószámrendszere (honlap)
7. KSH – A népesség gyarapodó rétege – az időskorúak jellemzői (2014.)
8. Bálint Lajos – Spéder Zsolt: Öregedés (Demográfiai portré 2012.)
9. Monostori Judit – Gresits Gabriella: Idősödés (Demográfiai portré 2018.)
10. Udvari Andrea: Tevékeny élet időskorban is (KAPOCS XII. évfolyam 1. szám, 2013.)
11. Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciójának 2017. évi felülvizsgálata
12. Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2018 – 2023)
13. Méliusz Juhász Péter Könyvtár beszámolója és munkaterve 2018.
14. Debreceni Művelődési Központ éves beszámolója és munkaterve 2018.

Az Idősügyi stratégia elkészítését közreműködésükkel és adatszolgáltatással segítették:

- a Debreceni Idősügyi Tanács tagszervezetei,
- Központi Statisztikai Hivatal,
- Debrecen Megyei Jogú Város Városi Szociális Szolgálat,
- Debrecen Megyei Jogú Város Család- és Gyermekjóléti Központja,
- Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Kulturális Osztálya,
- Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Szociális Osztálya.

Készítette: Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Intézményfelügyeleti Osztálya,
2019. november